

Aan Nederlandse Gemeentes.

Betreft: brief Humanistisch Verbond en humanistische partners over de inclusieve samenleving.

Ter attentie van alle Griffiers en Kandidaat Gemeenteraadsleden.

Januari 2018, Amsterdam

Geachte kandidaat gemeenteraadsleden,

De voorbereidingen op de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 zijn in volle gang. Wat heeft prioriteit in de eigen stad? In de eigen wijk? Een van de mooie opgaven die mogelijk voor u, als kandidaat gemeenteraadslid, in het verschiet ligt, is het werken aan een meer *inclusieve* samenleving. Dit is een samenleving waarin iedereen samen met anderen zijn leven kan vormgeven, midden in de samenleving, ongeacht leeftijd, achtergrond, inkomen of competenties. Daarin telt iedere levensfase als fascinerend onderdeel van het leven. Met eigen dilemma's én met mogelijkheden om te worden wie je bent, plezier te hebben en van betekenis te zijn voor anderen. Hoe geven we daar handen en voeten aan in de buurt, op de arbeidsmarkt, in verenigingen, de zorg en het onderwijs?

De ondertekenaars van deze brief – *het Humanistisch Verbond, Stichting Humanitas Rotterdam, Inclusionlab, Vereniging Humanitas, Humanitas DMH en Humanitas Onder Dak* – maken zich allen hard voor een inclusieve samenleving. Hieronder brengen wij een gedeelde zorg onder woorden en benoemen aandachts- en actiepunten die lokaal politiek beleid verder kunnen helpen.

Zoals u weet staan we midden in een overgangperiode. Mensen die langdurig ondersteuning nodig hebben wonen steeds vaker gewoon in de wijk of op de hoek van de straat. Dat noemen we sinds 2013 de “participatiesamenleving”. Maar wie is verantwoordelijk voor de support die mensen soms nodig hebben om een eigen leven op te bouwen en ook echt mee te doen?

Nederland telt al ruim 4 miljoen mensen die mantelzorg

bieden aan dierbare naasten. Bijna de helft van de volwassen Nederlanders doet aan vrijwilligerswerk, en dan is burenhulp nog niet eens meegerekend. *Vereniging*

Humanitas trok vorig jaar bij *Nieuwsuur* aan de bel, omdat de

hoeveelheid vrijwilligerswerk in vijf jaar tijd is verdubbeld en ook de zwaarte van het werk toeneemt: vrijwilligers komen steeds vaker in complexe situaties terecht. We moeten ervoor waken dat zij worden ingezet als professionele hulpverleners. Gangbaar beleid om nog meer over te laten aan informele zorg en pas in te grijpen ‘al het echt niet langer kan’ is dan ook onverantwoord. Meer doordachte investeringen van een betrokken lokale overheid zijn cruciaal.

*Meer doordachte investeringen van een
betrokken lokale overheid zijn cruciaal.*

Onze oproep is: grijp de kans om te werken aan een inclusieve samenleving. In zo'n samenleving komen we elkaar dichterbij door bruggen te slaan; tussen mensen, generaties en de verschillende domeinen van de samenleving. Dat vraagt om nieuwe vormen van samenwerking. Gelukkig zijn er al mooie voorbeelden waarin inwoners, lokale ondernemers, scholen, gemeentes, woningbouwcorporaties, zorg- en

Mensen met ambities, waarden en verantwoordelijkheden die ertoe doen.

welzijnsorganisaties samen actie ondernemen. Wij raden u aan om die samenwerking te versterken en daarbij steeds scherp voor ogen te houden wat er op het spel staat. Wat telt, is namelijk niet zomaar de verplaatsing of spreiding van ondersteuningstaken. Wat telt, is dat we elkáár blijven zien, dichterbij komen en erbij betrekken. Nooit zijn mensen in de eerste plaats hulpbehoeftigen,

die we achter de eigen voordeur praktische ondersteuning aanbieden, in geïsoleerde flats op twaalf-hoogsteunkousen aantrekken of aan de hand van afvinklijstjes een apart dementie-pad, autisme-pad, enzovoorts, opsturen. Iedereen is volwaardig inwoner van onze samenleving. Met ambities, waarden en verantwoordelijkheden die ertoe doen. Wij raden u daarom aan de volgende keuzes consequent te maken.

Ten eerste: Investeer in plekken – op de arbeidsmarkt, in buurten, verenigingen, scholen en zorgcentra – waar iedereen zijn leven kan vormgeven en waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, ongeacht leeftijd, achtergrond, inkomen en competenties. Waar ruimte is voor eigen regie, creativiteit en nieuwe vormen van nabuurschap, collegialiteit of burgervriendschap. Zulke plekken hebben ook een belangrijke preventieve functie, geven mensen meer inbedding en helpen ons allen de huidige handelingsverlegenheid te overstijgen, die we soms hebben richting mensen die de aansluiting dreigen te verliezen.

Kies voor dienstbaar leiderschap.

- Beslis niet vóór mensen wat er nodig is, maar help inwoners, professionals en organisaties samen duurzame initiatieven te realiseren. Passend bij de unieke behoeftes in een buurt of gemeente, dorp of stad. Kies dus voor dienstbaar leiderschap. Organiseer bijeenkomsten of werkgroepen. Versterk duurzame netwerken tussen stakeholders. Investeer in contacten met lokale ondernemers, verenigingen en sleutelfiguren in de wijk. Maak gebruik van de kennis en ervaring die in succesvolle initiatieven besloten liggen en help actieve inwoners met een database van voorbeeldprojecten in de eigen gemeente. Spring bij waar nodig. Voorbeelden van *bottom-up* samenwerking zijn de sociale inclusie agenda's van Ede en Woerden. Of veelbelovende woon- en wijkinitiatieven zoals de *De tafel van Marvelis* in Enschede.
- Voor nieuwe projecten zijn ruimhartige (opstart)subsidies nodig. Om plekken toegankelijk te maken zijn daarnaast nieuwe oplossingen en samenwerking nodig op het gebied van ruimtelijke ordening en mobiliteit., zoals onder meer *Zet* en *Vervoer voor Elkaar* in Udenhout laten zien.
- Plekken die, zonder dat mensen dit willen, alleen voor 'kwetsbaren' worden ingericht zijn minder wenselijk. Evenmin is het de bedoeling om mensen tot 'afnemer' van activiteiten te reduceren.

Mensen zoeken vaak ruimte voor eigen initiatief, zodat ze van betekenis zijn voor elkaar. Dit kan op plekken waar oud en jong door elkaar wonen, zoals bij *Humanitas Deventer*, of binnen bedrijven met een inclusieve werkvloer, zoals *Event Support* in Woerden. Het kan ook rondom buurtinitiatieven, zoals *Ons Raadhuis* in Velp, winnaar van de Human Included prijs. Of op inclusieve basisscholen als *De Korenaar* in Eindhoven en verenigingen als *Scouting* in Wageningen, waar kinderen ongeacht achtergrond en competenties vanzelfsprekend samen optrekken.

Ten tweede: nu stelt de WMO de eigen kracht van de individuele inwoner, en vervolgens de inzet van naaste familie, vrienden en vrijwilligers, centraal. Begin voortaan

anders: richt je op een gezamenlijk doel – dat mensen vorm kunnen geven aan een leven midden in de samenleving op basis van eigen interesses en talenten – en stem de samenwerking tussen familie, inwoners, vrijwilligers en professionals dáár vervolgens op af.

Begin anders: richt je eerst op een gezamenlijk doel en stem de samenwerking dáár vervolgens op af.

- Help mensen zoveel mogelijk in de wijk te wonen en gewaardeerde rollen te vervullen in de buurt, clubs & verenigingen, onderwijs en de arbeidsmarkt. Op basis van eigen keuzes, interesses en talenten. Met een woning (betaalbaar en veilig), een eigen inkomen (schuldenvrij) en een sociaal netwerk (met toegang tot voorzieningen). Zorg ervoor dat ook zorg & welzijnsprofessionals de wijk kennen en zicht hebben op de interesses en talenten van mensen die zij ondersteunen. Vaak werken zij vooral onderling samen, terwijl het er ook om gaat het sociale weefsel te versterken.
- Wees er alert op dat binnen de GGZ en de GHZ steeds minder intramuraal wordt gewerkt. Tegelijk wordt er met mensen die somber, bang, verstandelijk beperkt, verslaafd of in de war zijn nog erg weinig gewerkt aan een leven midden in de samenleving. Op wijkniveau wordt vaak

gezocht naar oplossingen in de sfeer van openbare orde en veiligheid. Maar stel ook hier de vormgeving van een eigen leven met anderen zoveel mogelijk centraal.

“Ondersteuning bij levensvragen” moet een belangrijke plek krijgen in de WMO.

- Op een eigen manier vormgeven aan je leven is voor iedereen tot op hoge leeftijd van belang, maar niet altijd vanzelfsprekend. Sommige mensen zijn tegen hun wil

eenzaam. Anderen hebben een uitgebreid sociaal netwerk, maar missen iemand om over levensvragen te praten. Nu mensen langer thuis wonen lopen zij dáár ook vaker aan tegen ingrijpende veranderingen en het naderende levenseinde. “Ondersteuning bij levensvragen” moet daarom een belangrijke plek krijgen in de WMO. Laat geestelijke begeleiders laagdrempelig nabij zijn en geef hun een duidelijke plek binnen de 1^e lijns zorg.

Ten derde: blijf nagaan of protocollen zelf wel bijdragen aan het eigenlijke doel dat ons voor ogen staat.

- Zo zijn de schotten tussen financiële geldstromen niet functioneel. Maak met alle stakeholders afspraken over de *integrale financiering* van initiatieven vanuit de verschillende WMO-,

participatiewet-, uitkerings-, Zvw-, Wlz- en welzijnsbudgetten. Een budget per dorp of wijk waar inwoners, binnen gestelde kaders, zelf over beschikken kan ook helpen. In Rotterdam, Leeuwarden, Enschede en Oss zijn interessante voorbeeldwijken waar hiermee ervaring wordt opgedaan.

- Bij buurtinitiatieven is het niet altijd relevant om aan te geven hoeveel 'kwetsbare' mensen exact een voorziening bezoeken. Soms wordt juist geen nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen mensen die kwetsbaar zijn en mensen die dat niet zijn, omdat dit mensen eenzijdig in hokjes plaatst.

Voorkom een overdaad aan controle door te werken aan vertrouwen.

- Voorkom een overdaad aan controle door te werken aan vertrouwen. Vertrouwen ontstaat als iedereen echt vanuit dezelfde bedoeling werkt: van professional, ambtenaar, wethouder tot de raad. Stimuleer het gesprek daarover in alle lagen van de samenwerkende organisaties.

Wat is de bedoeling van een *inclusieve* samenleving? Als dat gesprek niet scherp wordt gevoerd, is ad hoc beleid het hoogst haalbare. Innovatie blijft dan versplinterd. Protocollen, procedures en kwaliteitscriteria gaan hun eigen leven leiden. Bureaucratie en afvinkformuliertjes overschaduwen het echte contact. In werkelijkheid draait het om aandacht en ruimte voor wie we zijn, wat ons raakt, wat we willen en wat we kunnen. Die aandacht en ruimte vormen het hart van een inclusieve samenleving.

Het Humanistisch Verbond organiseert vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen in Deventer (23 februari), Rotterdam (12 maart) en Groningen (16 maart) publieksbijeenkomsten over de toekomst van de inclusieve samenleving. Samen met onze partners fungeren wij bovendien graag als vraagbaken en sparringpartner bij innovatie in uw eigen gemeente. Naast ondergetekenden behoort ook de *Universiteit voor Humanistiek* tot die partners. In onze visievorming en beleidsadvisering op dit terrein speelt onder andere de onderzoeksgroep *Humanisme en Goed Ouder Worden* steeds een ondersteunende rol.

Christa Compas, Directeur *Humanistisch Verbond* en Voorzitter *Humanistische Alliantie*.

Gijsbert van Herk, Bestuursvoorzitter *Stichting Humanitas Rotterdam*.

Anouk Bolsenbroek, Directeur *Inclusionlab*.

Robert de Groot, Directeur *Vereniging Humanitas*.

Frank Wolterink, Raad van bestuur *Humanitas DMH*.

Bert Deliën, Directeur *Humanitas Onder Dak*.